Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Κατὰ τὰς συνεχεῖς εἰς Περιβόλαν ἐκδρομάς μου ἀναγκασθεὶς ἐνίοτε νὰ μείνω πλέον ἢ ἄλλοτε μόνος μετὰ τοῦ Κυβερνήτου, πολλὰ πολλάκις ἀληθῶς σοφὰ ἤκουσα ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐγχειρίσας μοι ἰδιωτικὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν, ἀνάγνωθι, εἶπε, μεγαλοφώνως. Καὶ ἀναγνοὺς εἶδον ὅτι ὁ ἐπιστέλλων, ὅστις ὑπεγράφετο Ἀριστείδης Μωραϊτίνης, εἰδοποιεῖ ὅτι μετ' ὀλίγον ἐσκόπει ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀγκῶνος κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Κυβερνήτου καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς Αἴγιναν.

— Ἠξεύρεις, μὲ ἠρώτησεν ὁ Κυβερνήτης μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐνῷ ἐδίπλου φάκελλον, διατί σ' ἔδωκα ν' ἀναγνώσῃς τοῦτο τὸ γράμμα; Διότι ὁ γράφων ἂν καὶ νέος, εἶναι πολλὰ πεπαιδευμένος καὶ πρὸ πάντων χρηστοηθέστατος. Ἀπαγγέλων δὲ βραδύτερον καὶ ἐντονώτερον τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ προσήλωσεν ἀτενῶς ἐπ' ἐμοῦ τοὺς ἀείποτε διαυγεῖς αὐτοῦ ὀφθαλμούς.— Ναί, ἐπανέλαβε μετὰ βραχεῖαν σιωπὴν, χρηστοηθέστατος· καὶ διὰ τοῦτο τὸν παρεκάλεσα ὅταν ἐπέρασα ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Σὺ τί νομίζεις καλήτερα; γράμματα χωρὶς χρηστὰ ἤθη ἢ χρηστὰ ἤθη χωρὶς γράμματα;

Καὶ ἐπειδὴ νεύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, διότι μοὶ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀντικρύσω τὸ φλογερὸν τοῦ λαλοῦντος βλέμμα, ἐσιώπων, αὐτὸς ἀναλαβὼν τὸν λόγον προσέθετο·

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; Διέστρεψε λοιπὸν καὶ σὲ, τόσον νέον ἀκόμη, ἡ ἑλληνικὴ οἴησις; Πολλοὶ Ἕλληνες λογιώτατοι τοὺς ὁποίους ἐγνώρισα εἰς τὴν Βιένναν καὶ ἀλλοῦ, ἐνόμιζον ὅτι ἦναι σοφώτατοι, διότι ἔμαθαν μόνον ὀλίγα γράμματα. Ἐὰν, ὡς καυχᾶσθαι, εἶσθαι ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονῆτε ὅτι σοφίαν ἐκεῖνοι οὔτε ἐνόμιζαν οὔτε ὠνόμαζαν μόνην τὴν ἄσκησιν τοῦ νοὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τὴν καλλιέργειαν. Ὁ γνωρίζων μόνον γράμματα μὴ ἔχων δὲ καὶ ψυχῆς ἀγωγὴν, εἶναι χειρότερος καὶ τοῦ χειροτέρου κακούργου, διότι ἔμαθε νὰ κακουργῇ ἐπιτηδειότερον παντὸς ἄλλου. Γνωρίζεις τὸν Σ. . . .;

— Μάλιστα ἐξεχώτατε.

— Αὐτὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς πλέον προκομμένους σας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον κακοήθεις· ὅταν ἦτον εἰς Π. . . . ἔκλεπτεν· ἀφίνω τὰς ἄλλας του παρεκτροπάς.

Ἀνέπτυξε δὲ μετὰ τοσαύτης εὐγλωττίας, εἰ καὶ δὲν ὡμίλει εὐχερῶς τὴν ἑλληνικὴν, τὸ θέμα τοῦτο, καὶ τοσαῦτα περὶ ἀγωγῆς ἀνέφερε παραγγέλματα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἄλλων ἀρχαίων συγγραφέων, ὥστε καταστείλας καὶ τὴν πνοήν μου ἐκρεμάσθην ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσε, μήπως, μὲ ἠρώτησε γελῶν, ἐξέλαβες καὶ ἐμὲ, διότι ἀνέφερα τόσους Ἕλληνας, λογιώτατον; Τὸ κακὸν τὸ ἐδικόν σας εἶναι ὅτι μόλις μάθετε μερικοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς, ἔστω καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ μόλις ἰδῆτε μερικὰ τῆς Εὐρώπης βουνὰ, καὶ χειροτονεῖτε ὑμᾶς αὐτοὺς διορθωτὰς τῆς κοινωνίας καὶ νομοθέτας τῆς πολιτείας· πλὴν ἄλλο γραμματικὴ, ἄλλο κοινωνία καὶ ἄλλο πολιτεία· τόσον ἀέρα πέρνει ὁ νοῦς σας, ὥστε δὲν κατορθώνετε νὰ εννοήσητε τί χάσμα εἶναι μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῶν δυο ἄλλων. Οἱ παλαιοὶ σοφισταὶ ἠξευραν περισσότερα γράμματα ἀπὸ σᾶς, καὶ ὅμως αὐτοὶ ἔχασαν τὰς Ἀθήνας.

Ἐμοῦ δὲ ἐκορυφοῦτο ὁ θαυμασμὸς οὐ μόνον διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν πειθὼ μεθ' ὧν ἡρμήνευε τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ὁ Κυβερνήτης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἀνακάλυψίν μου ὅτι ἦσαν τοσοῦτον οἰκεῖοι πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχαῖοι, ἐνῷ ἠγνόει τὴν γλῶσσαν εἰς ἣν ἔγραψαν.

— Ἐν τοσούτῳ δὲν ἀπεκρίθης, προσέθετο μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας, εἰς τὴν ἐρώτησίν μου, ἐὰν προτιμᾷς γράμματα χωρὶς χρηστὰ ἤθη ἢ χρηστὰ ἤθη χωρὶς γράμματα;

— Καὶ ἂν ἦτον δυνατὸν, ἐτόλμησα ν' ἀποκριθῶ, νὰ προτιμῶ τὸ πρῶτον, ὅσα ἤκουσα ἀπὸ τὸ στόμα σας ἦσαν ἀρκετὰ ἰσχυρὰ διὰ

νὰ μὲ βιάσουν νὰ ἀγαπήσω τὸ δεύτερον.

Ἐκεῖνος δὲ μειδιάσας εἶπε:

— Πιθανὸν νὰ νομίζῃς καὶ σὺ ὁμοῦ μὲ τοὺς κατηγόρους μου ὅτι εἶμαι φωτοσβέτης· τί ἠθέλαν; νὰ κάμω εὐθὺς ἀκαδημίαν ὡς τοῦ Γκιλφόρ; ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ τις εἰς τὴν ἀκαδημίαν πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ ἀλληλοδιδακτικόν. Ἰδοὺ προσεκάλεσα εἰς τὸν Πόρον τὸν Κλεόβουλον, καὶ ἔστειλα τὸν Βυτρὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ σχολεῖα καὶ νὰ μοὶ δώσῃ γνώμην πῶς νὰ τὰ βελτιώσω καὶ νὰ τὰ αὐξήσω. Πόσος καιρὸς εἶναι ἀφοῦ ἦλθα; μόλις τρεῖς μῆνες.»

Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματος, ἔλεγε πρὸ ἡμίσεως σχεδὸν αἰῶνος ὁ πρῶτος τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας Κυβερνήτης. Ἀναδημοσιεύοντες ἤδη αὐτὰ ἐκ τῆς Πανδώρας (ὅρα Τόμον ιγ.' σελ· 43) μετὰ ψηχικοῦ ἄλγους παρατηροῦμεν ὅτι τόσον ἐρριζώθη πορ' ἡμῖν ἡ στρεβλὴ περὶ παιδείας ἰδέα ὥστε κινδυνεύομεν νὰ καταντήσωμεν οἱ μᾶλλον οἰηματίαι τῶν ἀνθρώπων. Συχνὰ πυκνὰ ὑπερεκθειάζομεν τὴν παιδείαν· πλὴν πόσαι ἐξ ἡμῶν ἀκούοντες ἢ λέγοντες τὴν λέξιν ταύτην «παιδεία» ἐννοοῦσιν πλέον τι ἢ τὰ εἰς τὰ σχολεῖα διδασκόμενα; Τί δὲ διδασκόμεθα εἰς τὰ σχολεῖα; Πᾶν ἄλλο ἀπὸ τὸ δυνάμενον νὰ διαπλάσῃ τὰς καρδίας μας· πᾶν ἄλλο παρὰ τὸ δυνάμενον νὰ μᾶς φωτίσῃ περὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεώς μας· πᾶν ἄλλο ἀπὸ τὸ δυνάμενον νὰ μᾶς ἀναδείξῃ πολίτας ἀγαθοὺς, ἀληθῶς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο ἅμα ἐξέλθωμεν τοῦ σχολείου ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θεωρεῖ ἑαυτὸν σοφὸν, θεωρεῖ ἑαυτὸν τοῦ ἄλλου ἀνώτερον, θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα! Καθιοτάμενοι δὲ τοιοῦτοι ποῦ τρέχομεν;: Ὤ, εἴθε ὁ θεὸς νὰ μᾶς φωτίσῃ!

ΤΡΩΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 163)

Τὸ ὕψωμα τὸ ὁποῖον ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Κ. Σλίμαν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τοῦ σχήματός του ἐφαίνετο πιθανώτατα ὡς ἡ τοποθεσία τῆς ἀκροπόλεως, τῆς Περγάμου τοῦ Ὁμήρου. Αὕτη ἦτο ἡ βορειοδυτικὴ γωνία τοῦ λόφου Ἰσσαρλίκ, ὑψηλοτέρα εἰκοσιπέντε περίπου πόδας τοῦ ἐπιλοίπου λόφου, καὶ ἔχουσα μῆκος 325 καὶ πλάτος 235 ὑαρδῶν ἢ δεκαὶξ περίπου πλέθρων ἐπιφάνειαν. Ταχέως ἐφάνη ὅτι τὸ ἄνω στρῶμα τοῦ λόφου ἀπετελεῖτο ἐκ συσσωρευμένων ἐρειπίων, τῶν λειψάνων τῆς Νέας Τροίας τῆς ἱστορίας, ὡς ἐκ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων καὶ τῶν θραυσμάτων ἀγγείων ἑλληνικῶν ἐντὸς αὐτῶν εὑρέντων ἐφάνη. Τὰ θεμέλια ναοῦ τινος ἀνεκαλύφθησαν, ὁ ὁποῖος ναὸς οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἦτο ὁ τῆς Ἀθηνᾶς, ὃν ἐπεσκέφθησαν ὅτε Ξέρξης καὶ Ἀλέξανδρος. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια ταῦτα ἓξ πόδας βαθύτερον, εὑρέθησαν ἐρείπια οἰκιῶν καταστραφεισῶν φανερῶς ὑπὸ πυρός. Δεκατρεῖς δὲ ποδας ὑπὸ τὸ δεύτερον τοῦτο στρῶμα πολυάριθμα λίθινα σκεύη ἢ ἐργαλεῖα ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα γενικῶς θεωροῦνται ὡς τῆς ἀπομεμακρυσμένης ἐκείνης καὶ βαρβάρου καταστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος τῆς κοινῶς καλουμένης «λιθίνης ἐποχῆς.» Ἀλλὰ ὑπὸ βάθος δέκα ποδῶν ἀκόμη ὁ Δ. Σλίμαν εὗρε πολυάριθμα χάλκινα ἐργαλεῖα, σκεύη καὶ ὅπλα, λεπτῶς καὶ μὲ χάριν εἰργασμένα καὶ ἀγγεῖα πήλινα τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ἐξακολουθῶν νὰ σκάπτῃ πλαγίως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βάθους εὗρε τὰ λείψανα τείχους ἓξ ποδῶν πλάτος ἔχοντος, καὶ ἀνεκάλυψε πύργον στερεᾶς λιθοκτίστου ἐργασίας, τεσσαράκοντα ποδῶν εὐρὺν καὶ εἴκοσι ὑψηλόν. Ἐκ τούτου ὁδὸς λιθόστρωτος ἔφερε πρὸς διπλῆν πύλην, τὰ δύο ἀνοίγματα τῆς ὁποίας ἀπεῖχον εἴκοσι πόδας. Οὗ μακρὰν τῆς ὁδοῦ ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ἀνεκάλυψε τὰ λείψανα κτιρίου πολὺ ἰσχυρῶς κτισμένου. Ἀμέσως πλησίον τοῦ κτιρίου τούτου, καὶ ὑπὸ φλοιὸν παχὺν στάκτης κοκκίνης καὶ κεκαυμένων ἐρειπίων εὗρε μέγα τι χάλκινον ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον ἐγνώσθη ὡς ἀσπίς. Ἐξακολουθῶν δὲ νὰ ἐρευνᾷ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῶν ἐργατῶν του, καὶ μόνον ὑπὸ τῆς ἀφωσιομένης συζύγου του Ἑλληνίδος Ἀθηναίας βοηθούμενος ἐξέθαψε σωρὸν χρυσῶν, ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν ἀντικειμένων. Τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς.—Χαλκοῦν λεβήτιον, δεκαὲξ ἡμισυ δακτύλων διαμέτρου καὶ πέντε ἡμισυ βάθους, τρία ἀγγεῖα, φανερῶς κύπελλα, ἐκ στερεοῦ χρυσοῦ, βοροῦντα, ἑπτὰ, δεκατρεῖς, καὶ δεκαεννέα οὐγγίας. Τρία ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, τὸ μεγαλήτερον τῶν ὁποίων ἔχει ὀκτὼ δακτύλων ὕψος καὶ ἑπτὰ διάμετρον· δύο μικρότερα ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, λεπτοτάτης ἐργασίας, καὶ ἓν ἀργυροῦν τριβλίον, ὡς καὶ διάφορα πέταλα ἢ τεμάχια ἀργύρου. Ἐκτὸς τῶν σκευῶν τούτων εὑρέθησαν δεκατρεῖς αἰχμαὶ ἀκοντίων χάλκιναι, ἔχουσαι μῆκος ὀκτὼ καὶ πλάτος δύο δακτύλων· δεκατέσσαρα μέταλλα πελέκεων, τὸ μέγιστον τῶν ὁποίων ἔχει βάρος τριῶν λιτρῶν (μιᾶς ὀκᾶς), πολλὰ ἐγχειρίδια ἢ ξιφίδια καὶ μία μάχαιρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου. Ἐντὸς τοῦ μεγάλου ἀργυροῦ ἀγγείου εὑρέθη θαυμαστὴ συλλογὴ γυναικείων κοσμημάτων ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἦσαν μεγαλοπρεπῆ καὶ λαμπρὰ σκουφώματα ἐξ ἀλυσσιδωτῆς ἐργασίας, ἓν κεφαλόδεσμον, τέσσαρα περιφήμως εἰργασμένα ἐνώτια καὶ πεντήκοντα ἓξ κατωτέρας ποιότητος, ἓξ βραχιόλια, καὶ, ὡς ἀκούομεν, χιλιάδες δακτυλιδίων, περονῶν καὶ ἄλλων μικρῶν ἀντικειμένων ἁπάντων χρυσῶν. Εἰς τὰς μακρυτέρας ἀλύσσεις τῶν σκουφωμάτων εἶναι κρεμασμένα κοσμήματα, ἑνὸς δακτύλου καὶ τετάρτου μακρὰ, ἔχοντα σχῆμα παρεμφερὲς πρὸς σῶμα ἀνθρώπινον καὶ κεφαλὴν γλαυκός. Πλησίον τῆς θέσεως τοῦ θησαυροῦ ἦτο καὶ μία περικεφαλαία· ὅλα δὲ ταῦτα τὰ ἀντικείμενα, μάλιστα τὰ χάλκινα, ἐφαίνοντο ὡς ὑπὸ πυρὸς προσβεβλημένα.

Ὁ Δ. Σλίσμαν διισχυρίζεται ὅτι ἀνεκάλυψεν, εἰς τὰ ἀναμφιβόλως ἀρχαιότατα ταῦτα ἐρείπια, τὰ τείχη καὶ τὴν βόρειον πύλην, τὰς περιφήμους Σκαιὰς Πύλας τῆς Τροίας, τὸ μέγαρον τοῦ Πριάμου καὶ τὸν πύργον του· ὅπλα δι' ὧν ἐπολέμησαν οἱ τῆς Τρῳάδος μαχηταί· καὶ μέρος τοῦ θησαυροῦ, πολὺ πιθανῶς τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ, φανερῶς συμμαζευθέντος διὰ φυγὴν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον καὶ ποτε διαφυγὸν τοὺς Ἕλληνας, ἀπωλέσθη, πιθανῶς μετὰ τοῦ κυρίου του ὑπὸ τὰ καιόμενα ἐρείπια τῆς πόλεως.

Σπουδαία ἀντίρρησις ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τῆς ἐπὶ τόσους αἰῶνας τεθαμμένης ταύτης ὁμηρικῆς πόλεως Τροίας γεννᾶται ἐξ αὐτῆς τῆς μικρᾶς της ἐκτάσεως. Ἡ περίμετρος τῶν τειχῶν της δὲν φαίνεται ἐγκλείουσα θεσιν μεγαλητέραν τῆς (ἐν Λονδίνῳ) πλατείας τοῦ Τραφαλγάρ. Αἱ διαστάσεις της ὁμοιάζουσι διαστάσεις ἁπλοῦ φρουρίου καὶ εἶναι δύσκολον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔκτασις τόσον περιωρισμένη ἠδύνατο νὰ περιλαμβάνῃ κατοίκους δίδοντας χιλίους ὁπλίτας ἢ ὅτι ἠδύνατο νὰ παρέχῃ τὰς ἀπαιτουμένας εὐκολίας εἰς τοὺς πολυαρίθμους συμμάχους οὓς ὁ Ὅμηρος παριστᾷ ὡς ἐλθόντας νὰ βοηθήσωσι τοὺς Τρῶας καὶ ὡς ἐξερχομένους ἐκ τῶν πυλῶν

τῆς. Τὸ μικρόν της μέγεθος εἶναι ἐπίσης ἀσυμβίβαστον ὄχι μόνον μὲ τὰς γενικότητας τῆς γλώσσης τοῦ ποιητοῦ, ὀνομάζοντος αὐτὴν «μεγάλην πόλιν Πριάμου» «πλατύδρομον Τροίαν» ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ καθέκαστα τὰ ὁποῖα περὶ αὐτῆς ἐκθέτει ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, τὸ εἶδος καὶ τὴν θέσιν τῶν ἐν αὐτῇ κτηρίων. Περιγράφει αὐτὴν ὡς ἔχουσαν ἀκρόπολιν Πέργαμον, ἐν ᾗ ἦτο τὸ εὐρύχωρον μέγαρον τοῦ Πριάμου, μὲ τὰς αὐλάς του καὶ μὲ τοὺς ἑξήκοντα δύο κοιτῶνάς του, κεχωρισμένον ἀπὸ τὰ μέγαρα τοῦ Ἕκτορος καὶ τοῦ Πάριδος, καὶ ὁ ναὸς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς. Ἐπανειλημμένως δὲ λέγει ὅτι διὰ νὰ φθάσῃ τις ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τῆς πόλεως τὰ τείχη ἔπρεπε νὰ διέλθῃ μέγα μέρος τῆς πόλεως καὶ ὁδοὺς διαφόρους. Ὁ Δ. Σλίμαν ἀναγνωρίζει τὴν δυσκολίαν ταύτην καὶ συναισθάνεται τὸ δυσάρεστον τῆς θέσεώς του, εὑρίσκοντος ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ ὡς μόνον ἀκρόπολιν ἐκλαμβανόμενον ἦτο ὅλη ἡ πόλις καὶ ὅτι πράγματι αὕτη δὲν εἶχεν ἀκρόπολιν. Ἐξηγεῖ δὲ τὸ ἀσυμβίβαστον μεταξὺ τῶν Ὁμηρικῶν περιγραφῶν καὶ τῶν σημερινῶν φαινομένων διὰ τῆς ὑπερβολικῆς μεγαλοποιήσεως καὶ τῆς ζωηρᾶς καὶ μεγάλης τοῦ ποιητοῦ φαντασίας. Δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας του ὅτι ὁ ἱστορικὸς Θουκυδίδης ἀποδίδει πιθανὰς ὑπερβολὰς εἰς τὸν Ὅμηρον, ἀπαριθμοῦντα τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν, ὑπόθεσις ἥτις λογικῶς δύναται νὰ ἐπεκτανθῇ καὶ εἰς τὸ μέγεθος καὶ τοὺς πόρους τῆς Τροίας. Ἔτι καταλληλοτέρα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τοῦ Δ. Σλίμαν ἀνακαλύψεως κατὰ τῶν ἀντιρρήσεων εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ Θουκυδίδου ὡς πρὸς τὰς Μυκήνας, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ ἰσχυροτάτου τῶν Ἑλλήνων συμμάχων καὶ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκστρατείας. «Ἡ σμικρότης τῶν Μυκηνῶν,» λέγει, «ἢ ἡ ταπεινότης τῶν ὀχυρῶν πόλεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν εἶναι λόγος ἰσχυρὸς ἵνα συμπεράνωμεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκστρατευσάντων δὲν ἦτο οἷος παρίστατοι ἀπὸ ποιητὰς καὶ παραδόσεις.» Βασίζει δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τῶν δύο μεγίστων πόλεων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐποχήν του. «Τὰ ἐρείπια τῆς Σπάρτης, κατὰ τὴν γνώμην του, δὲν θὰ συμφάσκουσι μὲ τὰς ἱστορικὰς διηγήσεις περὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ μεγαλείου της, ἐνῷ τὰ ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν θὰ δεικνύωσιδύ-

ναμιν καὶ ὑπεροχὴν τῆς πραγματικῆς διπλασίαν.» Καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τοῦ Ὁμήρου τῶν περιγραφῶν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως,κσίτοι αὗται εἶναι πρὸς ἀλλήλας ἀσύμφωνοι, δυνάμεθα νὰ στηριθῶμεν. Ὁ ποιητὴς θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅτι οἱ ἐντόπιοι Τρῶες οὔτε κἂν τὸ δέκατον τῶν πολιορκητῶν των ἦσαν κατὰ τὸν ἀριθμόν. Ἂν δὲ καταβιβάσωμεν τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ ἓν τρίτον, θὰ ἔχομεν μόνον 6000 κατοίκους τῆς Τροίας. Προσέτι, πρὸς τὸ τέλος τῆς Ἰλιάδος διηγούμενος τὴν μονομαχίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Ἕκτορος λέγει ὅτι ἀφοῦ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφόνευσε τὸν Ἕκτορα ἔσυρεν αὐτὸν τρὶς κύκλῳ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, περίστασις μὴ ἐπιτρέπουσα νὰ φανταστῶμεν μεγάλην τὴν τῆς πόλεως περιφέρειαν. Εἰς τὴν αὐτὴν περίστασιν ἡ Ἀνδρομάχη εὑρισκομένη ἐντὸς τοῦ μεγάρου της ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀκούει τὴν οἰμωγὴν τῆς πενθερᾶς της Ἑκάβης, ἐκ τοῦ τείχους τῆς πόλεως βλεπούσης θανατούμενον τὸν Ἕκτορα. Οὕτως ὥστε ἡ βασιλικὴ κατοικία πρέπει νὰ ἦτο τότε ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ποιητοῦ τόσον πλησίον τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὅσον σί τοῦ Δ. Σλίμαν ἀνακαλύψεις δεικνύουσιν αὐτήν. Τέλος πάντων εἶναι πολὺ δυνατὸν ὥστε τὰ ἀνακαλυφθέντα τείχη καὶ αἱ πύλαι νὰ ἦναι μόνον προμαχῶνες τῆς ἀκροπόλεως, ἀνασκαφαὶ δὲ ὑστερώτεραι νὰ φέρωσιν εἰς φῶς ἴχνη κτηρίων καὶ θεμέλια τειχῶν πέραν τῆς κορυφῆς τοῦ Ἰσσαρλικίου. Ὁ Δ. Σλίμαν ἀληθῶς ἤνοιξεν ὀπὰς εἰς τὰ πέριξ τῶν ἐρειπίων ἀλλὰ δὲν εὗρεν ἴχνη οἰκιῶν ἢ τείχους. Ἐν τούτοις εἶναι τόσον γοητευμένος μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εὗρε τὰς Σκαιὰς Πύλας, αἵτινες ἀναντιρρήτως ἦσαν ἔξοδος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ὥστε ἴσως θὰ ἐδοκίμαζε θλῖψιν ἂν εὕρισκε καὶ πέραν ἐρείπια, τα ὁποῖα θὰ τὸν ἐβίαζον νὰ παραδεχθῇ τὰς ἤδη ἀνακαλυφθείσας πύλας οὐχὶ ὡς τὰς Σκαιὰς, ἀλλ' ὡς ἀνηκούσας εἰς τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως.

Τὰ πραγματα, τα εὑρεθεντα ὑπὸ τὴν στάκτην καὶ τα κεκαυμένα ἐρείπια παρέχουσιν ἐνδειξεις ἐφ' ὧν ὁ Δ. Σλίμαν φαίνεται κυρίως βασιζόμενος ὅταν κηρύττῃ τὴν ταυτότητα τῶν ἐρειπίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ταῦτα εὑρέθησαν καὶ τῆς ὁμηρικῆς Τροίας. Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ λείψανα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τάξιν καὶ φέρουσι χαρακτηριστικὰ πολὺ σύμφωνα μὲ τὰ κοινῶς εἰς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ποιήμασιν ἀναφερομένων. Ἡ χαλκίνη ἀσπὶς ἔχει δύο διακριτικα σημεῖα τῶν ἀσπίδων, Τρωικῶν τε καὶ Ἑλληνικῶν, συχνότατα ἀναφερόμενα ἐν τῇ Ἰλιάδι, ἔχει ὀμφαλὸν εἰς τὸ κέντρον, καὶ εἰς τὴν ἄκραν ὑψουμένην περιφέρειαν. Ἀληθῶς τὸ μέγεθός της εἶναι μικρόν, καθότι μόνον εἴκοσι δακτύλων ἔχει διάμετρον,ὄντως τοῦ ὀμφαλοῦ τεσσάρων δακτύλων τὴν περιφέρειαν τοῦ δὲ ἄκρου ὑψωμένου ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δακτύλου, καὶ ἑπομένως πολὺ διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἕκτορος, τοῦ ὁποίου καὶ ὁ λαιμὸς καὶ οἱ ἀστράγαλοι ἐκτυπῶντο ἐνῷ περιεπάτει ὑπὸ τῆς περιφερείας, ἥτις ἐξεῖχε τῆς λοφωτῆς ἀσπίδος, ἐχούσης τοὐλάχιστον τεσσάρων ποδῶν διάμετρον. Ἀλλ' αὕτη φαίνεται ἀσπὶς κοινοῦ πολεμιστοῦ, ἐνῷ ὁ Ἕκτωρ ἦτο ἥρως καὶ ἰσχυρὸς μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐκτὸς τούτων ὁ Κ. Σλίμαν δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ἔνδειξιν τῆς Ὁμηρικῆς ὑπερβολῆς καὶ ὅτι δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐμεγαλοποίησε τὴν πόλιν τῶν Τρώων καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς αὐτῶν ἀσπίδας. Ἡ χαλκίνη χύτρα ἀδύνατον νὰ μὴ ὑπενθυμίσῃ τὸν σπουδαστὴν τοῦ Ὁμήρου τὴν συχνὴν χρῆσιν ἣν ὁ ποιητὴς ποιεῖται τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἔν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ. Μὲ τὰς αἰχμὰς εὑρέθησαν καὶ δεκατέσσαρες πελέκεις, ἐργαλεῖα πολὺ συχνὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ βεβαίως εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς πολεμισταῖς αὐτοῦ ἐν ταῖς μάχαις (Ἰλ. Ο. 711). Τὸ μέγα χρυσοῦν κύπελλον, τὸ ὁποῖον ἔχει βάρος εἴκοσι οὐγγιῶν καὶ εἶναι ἑπτὰ δακτύλων μακρὺ καὶ ἑπτὰ πλατύ, τριῶν δὲ ὑμίσεως ὑψηλόν, ἔχει σχῆμα πλοίου καὶ εἰς ἑκάστην ἄκραν του ζόμα διὰ νὰ πίνῃ τις εὐκόλως καὶ δύο χειρίδια εἰς τὰς πλευράς. Τὸ περιεργότατον τοῦτο ἀγγεῖον θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Δ. Σλίμαν ὡς δεῖγμα κυπέλλου συχνότατα ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου περιγραφομένου δι' ἐπιθέτου ἀμφιβόλου, ἀλλ' ἐννοοῦντος ὅτι κάπως εἶναι διπλοῦν. Τὰ γυναικεῖα κοσμήματα συμφωνοῦσιν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Ὁμηρικῶν κυριῶν, Ἑλληνίδων καὶ Τρῴων, καὶ αὐτῶν τῶν Θεῶν φορούμενα. Μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκονται, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐρρέθη, λαμπρότατα ἐπεξειργασμένα χρυσᾶ ἐνώτια, καὶ πολλὰ μικρότερα, καὶ βραχιόλια χρυσᾶ. Μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκονται προσέτι πολλαὶ χρυσαῖ περόναι, κομβία κτλ. Λαμπρὰ χρυσᾶ

ἐνώτια (ἔρματα) εἶναι μέρος τοῦ διακόσμου τῆς θεᾶς Ἥρας καὶ ἐκ τῶν δώρων τῶν προσφερομένων εἰς τὴν Πηνελόπην ὑπὸ τῶν μνηστήρων. (Ὀδυσ. Σ. 295) καὶ κατὰ τὰς δύο δὲ περιστάσεις περιγράφονται ὡς καλῶς εἰργασμένα καὶ τρίγληνα (ἔχοντα τρεῖς πέτρας λαμπράς.) Τα ἄλλα δῶρα πρὸς τὴν Πηνελόπην εἶναι, πέπλος ποικίλος, ἔχων δώδεκα χρυσᾶς περόνας κομβονούσας, χρυσοῦν βραχιόλιον καὶ περιδέραιον. Τῆς Ἥρας τὸ φόρεμα ἐκρατεῖτο διὰ χρυσῶν καρφίδων. Ὁ Ἥφαιστος, ὁ τεχνήτης θεὸς, ὅτε ἦτο παιδίον ἔκαμε διὰ τὰς τροφούς του κομβία καὶ βραχιόλια, ἐνώτια εἰς σχῆμα βλαστοῦ, καὶ περιδέραια. Τὸ ἤλεκτρον, μίγμα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἦτο ἓν μέρος τοῦ περιδεραίου (ὅρμου), καὶ φαίνεται εἰς τὸν διάκοσμον τοῦ μεγάρου τοῦ Μενελάου. Ἓν ἐκ τῶν εὐοεθέντων κυπέλλων εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων διδομένην ἀναλογίαν. Προσέτι ἡ παραβολὴ τῶν τῆς κεφαλῆς κοσμημάτων μὲ τὴν περιγραφὴν τῶν ὑπὸ τῆς Ἀνδρομάχης, τῆς συζύγου καὶ χήρας τοῦ Ἕκτορος, φορουμένων δεικνύει τὸν ὁμηρικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα. Τὰ κοσμήματα τῆς κεφαλῆς ταῦτα συνίστανται ἀπὸ ἅλυσσιν εἴκοσι δακτύλων μακρὰν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμανται ἐξ ἑκάστου μέρους ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἁλύσσεις κεκαλυμμέναι μὲ μικρὰ ἐκ χρυσοῦ φύλλα, δεκαπέντε δακτύλων μακραὶ, καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἰκάδες μικρῶν ἁλύσσεων τριῶν δακτύλων μήκους. Ὁ διάκοσμος τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀνδρομάχης ἀπετελεῖτο ἀπὸ πολλὰ κοσμήματα—λαμπρὰς τενείας ἢ ἁλύσσεις,διάδημα,δύκτιον διπλούμενον,ἐπίδεσμον, καὶ κ ρ ή δ ε μ ν ο ν, κόσμημα τὸ σχῆμα καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὁποίου φιλονεικεῖται. Ἡ αὐτὴ λέξις ἀλλοῦ σημαίνει ὅλον τὸν τῆς κεφαλῆς κόσμον. Τὸ ὑπὸ τῆς Πηνελόπης φορουμενον, ἐκρέμα ἀπὸ τὰ δύο μέρη (Ὀδ. Α.' 334) ὥστε κατὰ θέλησιν ἠδύνατο νὰ φέρηται ταχέως πρὸ τοῦ προσώπου (Λίδδελλος καὶ Σκώτ.) Τὰ ἀνακαλυφθέντα σκουφώματα πλησιάζουσ' πολὺ εἰς ταύτην τὴν περιγραφήν. Νύμφη τις θαλασσία ἔδωκεν εἰς τὸν ναυαγήσαντα Ὀδυσσέα κρήδεμνον ὡς μαγικὸν κολυμβητικὸν ἐργαλεῖον.

Φαίνεται ὅτι ἡ ἰδέα ἐγεννήθη ἐκ τῆς χρήσεως τοιούτου ἀκριβῶς ἀντικειμένου, ὡς τοῦ ἐντὸς τοῦ ἀγγείου εὑρεθέντος, τὸ ὁποῖον, ἂν διπλασιασθῇ κατὰ τὸ μῆκος, ὡς πᾶσα φαντασία ποιητικὴ δύναται νὰ πράξῃ καὶ ὡς πράγματι ἀναμφιβόλως αἱ γυναῖκες ἔπραξαν, δύναται νὰ περιβάλλῃ στῆθος ἀνδρός. Αἱ συμπτώσεις αὗται εἶναι περίεργοι καὶ ἀξιοσημείωτοι.

Ἀναθεωροῦντες τὸν κατάλογον τῶν ἐν Ἰσσαρλὴκ ἐκταφέντων ἀντικειμένων καὶ παραβάλλοντες μὲ τὰς ἐν Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσείᾳ διεσπαρμένας περιγραφὰς ἀγγείων, σκευῶν, κοσμημάτων καὶ ὅπλων πολεμικῶν φανταζόμεθα ὅτι ἄν τις ἦτο ἀρκετὰ πλούσιος καὶ εὐφυὴς καὶ συνήθροιζεν ἀρχαιότητας τοιοῦ εἴδους τούτου, ἢ ἄν τις κατεσκεύαζε τοιαύτας καὶ τὰς ἔθετε βαθέως ὑπὸ κεκαυμένα ἐρείπια, μὲ σκοπὸν νὰ κάμῃ τὸν κόσμον νὰ πιστεύσῃ ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀπομεινάρια τῆς τοῦ Ὁμήρου Τροίας,ὁ δὲ τόπος ὅπου ἀνεκαλύπτοντο νὰ ἦτο ἡ θέσις τῆς Τροίας, ἤθελε βεβαίως θέσει μεταξὺ αὐτῶν ἀκριβῶς τοιαῦτα ἀγγεῖα, κοσμήματα καὶ ὅπλα οἷα εἶναι τὰ ἀποτελοῦντα τὸν εὑρεθέντα θησαυρὸν, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἀντικειμένων ἧττον διακεκριμένου χαρακτῆρος, καὶ ὁμοιαζόντων, οὐχὶ ὅμως ἀκριβέστατα, μὲ τὰ εἰς τὰ ποιήματα περιγραφόμενα. Ἢ ἂν ἠρωτᾶτό τις ἐντριβὴς εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα τὶ εἴδους ἀντικείμενα, ὧν χρῆσιν ἐποιοῦντο κατὰ τὸν Ὅμηρον, εἰς τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους, ἤλπιζε νὰ εὕρῃ εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Τροίας, καὶ ἀπὸ ποιανῦλην, ἀναμφιβόλως θὰ ὠνόμαζεν ἀκριβῶς τοιαῦτα, χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, χάλκινα καὶ ἠλέκτρινα, οἷα περιέχει περίπου ἡ τοῦ Δ. Σλίμαν συλλογή.

Ὁ Δ. Σλίμαν διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν γνησιότητα τῶν εὑρεθέντων φέρει ὡς λόγον καὶ τὰ γλαυκοκέφαλα κοσμήματα τῶν σκουφωμάτων, ὡς καὶ τὰ γλαυκὸς κεφαλὰς φέροντα ἀγγεῖα καὶ εἰδώλια ἐκ διαφόρων ὑλῶν. Νομίζει δὲ ὅτι αὗται εἶναι συμβολικαὶ παραστάσεις τῆς Ἀθηνᾶς, ἧς ἡ γλαὺξ ἦτο ἱερὰ καὶ ἧς ἦτο τὸ ἔμβλημα, τῆς θεᾶς ἐκείνης,ἧς ὁ ναὸς, ὡς γινώσκομεν ἦτο ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Τροίας καὶ ἣν θεωρεῖ,οὐχὶ ἀλόγως, λατρευομένην ὡς τὴν προστάτιν θεὰν τῆς πόλεως. Ἐπωφελεῖται δὲ καὶ ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἐπιθέτου,τὸ ὁποῖον ὁ Δ. Σλίμαν ἐξηγεῖ διὰ τοῦ «ἔχουσα πρόσωπον γλαυκός» Ὁ καθηγητὴς Μὰξ Μύλλερ καὶ ἄλλοι ἐπικρίναντες τὴν νέαν ταύτην ἐξήγησιν μετὰ σαρκασμοῦ ἐρωτῶσιν ἂν καὶ τὸ ἐπίθετον β ο ῶ π ι ς,τὸ ὁποῖον ὁ Ὅμηρος ἀποδίδει εἰς τὴν Ἥραν,δὲν πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ «ἔχουσα πρόσωπον βοός.» Ἐν τού-

τοις καίτοι ὁ Κ. Σλίμαν δυσκολεύεται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὁποίαν ποιεῖ ἐξήγησιν τοῦ ἐπιθέτου γ λ α υ κ ῶ π ι ς, εἶναι ὅμως πολὺ πιθανὸν ὅτι αἱ εἰκόνες τῆς Ἀθηνᾶς, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἔπρεπε νὰ κατασκευάζωνται μὲ γλαυκῶν κεφαλάς. Ἀνάλογα τούτου ἔθη ἀπαντῶνται πολλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Ἄμμων Ζεὺς παρίστατο μὲ κεφαλὴν κριοῦ· ὁ Βάκχος καὶ διάφοροι ποτάμιοι θεοὶ μὲ κέρατα· ὁ Αἰγύπτιος θεὸς Φρὲ (ὁ ἥλιος) ἐζωγραφίζετο μὲ κεφαλὴν ἱέρακος. Εἰς τὰς Ὄρνιθας τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους λέγεται ὅτι ὁ Ζεὺς «ὡς βασιλεὺς συνήθως ἵσταται μὲ ἀετὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καὶ ἡ κόρη του (Ἀθηνᾶ) μὲ γλαυκα καὶ ὁ Ἀπολλων μὲ ἱέρακα.» Δὲν εἶναι δὲ δύσκολον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἂν αἱ εἰκόνες τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀριστοφάνους (435 π. Χ.) ἔφερον κοινῶς γλαυκας επι τῆς κεφαλῆς εἰς χρονους ἀρχαιοτέρους καὶ ἧττον πεπολιτισμένους ἔφερον γλαῦκας επὶ τῶν ὤμων. Ἐν κεφαλαίῳ φαίνεται λογικὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἂν ὁ Δ. Σλίμαν δυναται νὰ ἀποδειξῃ ὅτι ἀντικείμενα διαφόρων ειδῶν εἶχον κεφαλὰς ἢ προσωπα γλαυκος ἐπὶ αὐτῶν (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον αἱ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθεῖσαι φωτογραφίαι δὲν καθιστῶσιν ὅλως διόλου φανερὸν) καὶ ὅτι ταῦτα ἦσαν εἴδωλα, ἢ παριστων ἰδιαιτέραν εἰδώλου λατρείαν, ἔχει δικαιον συμπεραίνων ὅτι ὁ λαὸς, ὅστις εἶχε καὶ μετεχειρίζετο αὐτὰ, προσεκύνει θεότητα ἔχουσαν ἐμβλημα γλαῦκα, καὶ βεβαίως αὐτη ἦτο ἡ θεὰ ἡ γνωστὴ ὡς Παλλὰς Ἀθήνη.

Οἱ ἀρχαιολόγοι, οἵτινες ἐξήτασαν τὰς ἀρχαιότητας ταύτας, εἴτε μελετήσαντες τας περιγραφὰς καὶ τὰς φωτογραφίας τοῦ Δ. Σλίμαν, εἴτε ἰδοντες αὐτας, διαβεβαιοῦσιν ὅτι εἶναι ἀρχαιότεραι παντὸς ὅ,τι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Ἑλληνοφοινικικῆς τέχνης μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθη. Εἶναι λοιπὸν προγενέστεραι, καὶ ἴσως κατὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδος, τοῦ ἔτους 700 π. Χ. καὶ παρουσιάζουσι φάσιν τέχνης τοιαύτην οἷα ἀκριβῶς δύναται νὰ συμφωνῇ εἰς τοιαύτην ἐποχήν. Κατὰ τοῦτο ἔχομεν ἀναλογίαν μὲ τὴν διαφορὰν τῶν ἐν Μυκήναις ἀπαντωμένων γλυφῶν, ἀναβιβαζομένων εἰς τὴν αὐτὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, καὶ τὴν μεταγενεστέραν, πλὴν πάλιν πολὺ ἀρχαίαν, Ἑλληνικῶν γλυφῶν. Περιμένομεν μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὴν θέσιν ταύτης καὶ ἄλλων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν πόλεων ὡς καὶ τὸ ἀποτελεσμα τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν εὑρεθησομένων σκευῶν καὶ κοσμημάτων, πρὸς τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος Τρωικας ἀρχαιότητας. Ἐντοσούτῳ φῶς ἀρκετον δύναται νὰ χυθῇ ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος δι' ἐπισταμένης παραβολῆς τῆς τοῦ Δ Σλίμαν συλλογῆς, τῶν ἐκ πολυτίμων μετάλλων καὶ κεραμείνων ἀρχαιοτήτων πρὸς ἀρχαιότητας Αἰγυπτιακὰς καὶ Φοινικικας τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Καθότι, κατὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Φοινίκη ἐφημίζοντο διὰ τὰ πλούτη των καὶ τὰς τέχνας των τὸν καιρὸν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καὶ προσέτι, ὡς ἐκ τοῦ ἰδίου φαίνεται, ὑπῆρχε μεγάλη συναλλαγὴ τότε μεταξὺ τῶν χωρῶν τούτων καὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀναμφιβόλως μεταξὺ Φοινίκης καὶ Μικρασίας. Λόγου χάριν ἀναφέρει ὅτι οἱ Φοινικες ἔδωκαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Λήμνου, νήσου ἀντικρὺ τῆς Τρωάδος κειμένης, λαμπρότατον ἀργυροῦν ἀγγεῖον τέχνης Σιδωνίας, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς τὸν Ἀχιλλέα ὡς λύτρον διὰ νὰ ἐξαγορασθῇ ἕς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Πριαμου, ὅστις συνελήφθη αἰχμάλωτος.

Νομίζωμεν πρόωρον καὶ ἄκαιρον νὰ εἴπωμεν ἀπροκαλύπτως κατὰ πόσον αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Δ. Σλίμαν συνέτεινον πρὸς λύσιν τοῦ μεγάλου ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἔφερον πάλιν εἰς τὸ μέσον καὶ ἔθεσαν εἰς τὴν κοινὴν συζήτησιν· ἤτοι τοῦ ζητήματος ἂν ὑπῆρξεν ἡ πόλις Τροία, καὶ ἂν ἡ δεκαετὴς πολιορκία της καὶ τὰ κυριώτερα τῶν ἐκεῖ τότε συμβάντων καὶ προσώπων ἔχουσι χαρακτῆρα ἱστορικόν. Δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ κριτικοὶ καὶ ἀρχαιολόγοι βαθμηδὸν σχηματίζουσι πεποίθησιν ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου Ἰσσαρλὴκ ἀνακαλυφθέντα ἐρείπια φρουρίου εἶναι πραγματικῶς τὰ ἐρείπια τοῦ ὁμηρικοῦ καὶ τοῦ τῆς παραδόσεως Ἰλίου, καὶ ἑπομένως ὅτι εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ὑπῆρχε πόλις, ἡ καταστροφὴ τῆς ὁποίας, γενομένη ἐν καιρῷ πολέμου καὶ διὰ πυρὸς, ὑπῆρξεν ἡ ἱστορικὴ βάσις τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων. Δυσκόλως λοιπὸν εἰς τὸ ἑξῆς θὰ λέγουσιν, ὡς ὁ καθηγητὴς Μὰξ-Μύλλερ ἀκόμη φαίνεται λέγων, ὅτι μύθοι ἀόριστοι προγενεστέρας ἐκδρομῆς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Ἀσίας βαθμηδὸν συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ μέρος τῆς Τρωάδος ἄνευ οὐδενὸς λόγου, ἀλλὰ κατὰ τὴν φαντασίαν ποιητοῦτινος, ὅστις ἐκεῖ εἶδεν ἐρείπια, καὶ ὅτι ἡ ἀνακάλυψις πόλεως ἢ φρουρίου μὲ χονδρὰ τείχη,

πύλας, πύργους καὶ κτίρια, ἐν τῇ ὑπὸ τῆς Ἰλιάδος δεικνυομένῃ καὶ ὑπὸ τῆς παραδόσεως βεβαιουμένῃ θέσει, εἶναι ἁπλῆ συμπτωσις, οὐδεμιαν παρέχουσα ἀπόδειξιν τοῦ ἱστορικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Ἐξ ἄλλου ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦναι ἡ συμφωνία μεταξὺ τῶν περιγραφῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων εἴτε ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων, εἴτε βαθέως τεθαμμένου θησαυροῦ, πολλοὶ θὰ διστάσωσι νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Δ. Σλίμαν τὴν πίστιν, ἣν ἀπαιτεῖ, ὅτι δηλαδὴ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πύργου ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλένη ἐδείκνυεν εἰς τὸν Πρίσμον τοὺς πρώτους ἥρωας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅτι διεβη διὰ τῶν αὐτῶν Σκαιῶν Πυλῶν, δι' ὧν διῆλθεν ὁ Ἕκτωρ, καὶ ἡ Ἀνδρομάχη· ὅτι ἐπλούτησε τὴν Ἑλλάδα διὰ νέου τροπαίου ἐκ Τροίας, διὰ τῆς ἀσπίδος ἥτις εἶδε πολλὰς μάχας, ἃς ὁ Ὅμηρος ἔψαλε· καὶ ὅτι ἡ δραστήριος σύντροφός του Κυρία Σλίμαν δύνανται ὅταν θέλῃ νὰ στολίζηται ὡς πρὸ 3000 ἐτῶν ἐστολίζοντο αἱ Ἑλληνίδες, φοροῦσα τὰ πολύτιμα κοσμήματα μιᾶς ἐκ τῶν πολλῶν θυγατέρων ἢ νυμφῶν τοῦ βασιλέως Πριάμου.

Εἶχον τυπωθῆ τὰ ἀνωτέρω ὅτε ἐμάθομεν ὅτι ἐν Τροίᾳ ἐνεργοῦνται καὶ πάλιν ἀνασκαφαί, ἀλλὰ ταύτην τὴν φορὰν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Ἡ εἰς βάθος τριάκοντα ποδῶν ὑπὸ τὴν νῦν ἐπιφάνειαν ἀνακαλυφθεῖσα ὁδὸς ἐξεστρώθη καὶ ὑπὸ αὐτὴν ἄλλη ἀρχαιοτέρα ὁδὸς ἐστρωμένη διὰ πολὺ μεγάλων λίθων ἠχθη εἰς φῶς. Ἐνῷ δὲ τὸ στρῶμμα, τὸ ὁποῖον ὁ Δ. Σλίμαν καὶ ἄλλοι ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Πρίαμον καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἐκτείνεται ἐξ 23 ἕως 32 ποδῶν, οἱ νέαι ἀνασκοφαὶ προχωροῦσιν ἀπὸ 30 ἕως 53 ποδῶν βάθος. Προσέτι ἐμάθομεν ὅτι ὁ Δ. Σλίμαν ὑπεχρεώθη νὰ θέσῃ 100—150 ἐργάτας καὶ διὰ ἐξόδων του ὅ,τι ἠθελεν ἀνακαλυφθῆ εἰς Ἰσσαρλὴκ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν.

ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ

Ὁ Κ. Οὔδ ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν τῶν ἀποτελεσμάτων εἰς ἃ ἔφθασε κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἀρτέμιδος. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἡ τοῦ ναοῦ ἀρχιτεκτονικὴ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν βάσεων, κιονοκράγων καὶ γεγλυμμένων στηλῶν, τῶν εὑρισκομένων ἤδη εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον, εἶναι ἰωνική. «Αἱ διαστασεις τοῦ ναοῦ εὑρέθησαν 163 ποδας 9 1(2 δάκτυλ. ἐπὶ 342 π 6 1(2 δακτ. τὸ δὲ ὑψωμα εφ οὗ ὁ ναὸς ἦτο ἐκτισμένος ἐχει πλατος 239 π. 4 1(2 δακτ. καὶ μῆκος 4 8 π. 1 1(2 δ. Τὸ μῆκος συμφωνεῖ μὲ το ὑπὸ τοῦ Πλινίου ἀναφερόμενον, ἤτοι 425 ποδῶν ρωμαϊκῶν, τὸ πλάτος ὅμως δὲν συμφωνεῖ καὶ φαινεται ὅτι τὸ λάθος χρεωστεῖται εις τοὺς ἀντιγραφεῖς τοῦ βιβλίου. Ἀνεκαλυφθη τρόπος μεγαλου καλλωπισμοῦ, ὅστις ὀφείλεται εἰς τὴν χρῆσιν πολλοῦ χρυσοῦ εἰς τὴν τοῦ ναοῦ διακόσμησιν. Κατὰ τύχην εὑρέθη τεμαχιον στήλης ἀποτελούμενον εκ δυο ἀστραγάλων. Μεταξὺ τῶν ἀστραγάλων τούτων ἦτο στενὴ ταινία μολίβδου διπλωμένη, ἐντὸς δὲ τῆς διπλας ἦτο στενὴ ταινία χρυσοῦ, ἥτις ἐσχημάτιζε χρυσὴν λεπτὴν ζώνην μεταξὺ τῶν αστραγάλων. Ὑπυθέτω ὅτι αἱ τρεῖς σειραὶ τῶν διπλῶν ἀστραγάλων τῶν βασεων τῶν στηλῶν, ὧν μία εὑρίσκεται εἰς το Βρετανικὸν Μουσεῖον, ἦσαν ὅλαι κεκοσμημέναι μὲ χρυσὸν ὡς ἀνωτέρω περιεγράφη. Ἡ ὡραιότης τοῦ ναοῦ προσέτι ἦτο ὑπερβολικὴ διὰ τῆς χρήσεως λαμπρῶν χρωμάτων, λείψανα των ὁποίων εὑρίσκονται ἐπὶ πολλῶν τεμαχίων, κυανῶν, κοκκίνων καὶ κιτρίνων, ἀμεσως διακρινομένων, τὸ μὲν κυανουν διὰ τα βαθέα τῶν ἀναγλυφων μέρη καὶ τὴν περιοχὴν τῶν κοσμημάτων, τὸ δε κόκκινον και κιτρινον διὰ τα ἐξέχοντα.

Πολλαὶ στῆλαι ἔχουσιν εις τος βάσεις των ἐπιγραφας δεικνυουσας ὅτι ἀφιερώθησαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν ὑπὸ διαφόρων προσώπων ἢ πόλεων. Το ζήτημα ἂν ὁ πρόναος ἦτο περιπεφραγμένος ἐκτὸς τοῦ περιστυλίου ἐλυθη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τινῶν ἐκ τῶν ἐγκοπῶν, τῶν προς τοποθέτησιν τῶν σιδηρῶν σημαιῶν. Τα θεμέλια τοῦ μεγάλου βωμοῦ ἐντὸς τοῦ Σηκοῦ ἠρευνήθησαν περισσοτέρως καὶ ἑπομένως ἡ θέσις ἐν ᾗ ἔκειτο τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς προσδιωρίσθη. Εὑρέθησαν ἔτι τὰ λείψανα μεγάλης στοᾶς περιβαλλούσης τὸν ναὸν ἐκ τριῶν μερῶν καὶ εἰς ἑβδομήκοντα ποδῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς νοτείου πλευρᾶς ἀπεκαλύφθη ἐσχάτως ἄλλος ναὸς ἢ ἄλλο κτίριον, ρυθμοῦ δωρικοῦ, τὸ ὁποῖον ἤδη κατὰ μέρος ἐρευνᾶται.

Πεῖραν ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἔργων μᾶλλον λάμβανε ἢ ἐκ τῶν λόγων.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΤΗΣ ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗΣ

Ὁ ἐσχάτως ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Σουλτάνον τῆς Ζανζιβάρης, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς καταργήσεως τῆς δουλίας πεμφθεὶς Σὶρ Βάρτλ Φρὲρ, ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του εἶπεν ὅτι μία ἐκ τῶν μεγίστων ἐντυπώσεων ἃς φέρει ἐκ τῆς νοτειοανατολικῆς Ἀφρικῆς εἶναι καὶ ἡ προξενηθεῖσα εἰς αὐτὸν ὑπὸ χριστιανῶν τινων κατοίκων τῆς νήσου Μαδαγασκάρης. Κυριακήν τινα πρωὶ ἔπλεον παρὰ τὴν βόρειον τῆς νήσου ἀκτήν· ἡ ξηρὰ ἦτο πολὺ πλησίον καὶ πόλις τις ἐγχωρίων ἐφάνη. Ἐπιθυμῶν ὁ Κ. Φρὲρ νὰ ἴδῃ πῶς εἶναι αἱ τῶν ἐγχωρίων πόλεις, ἐμβῆκεν εἰς λέμβον καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ξηράν. Εἰσχωρήσας εἰς τὴν πόλιν εὗρεν ὅλας τὰς ὁδοὺς ἐρήμους ἀνθρώπων. Ἀπορῶν διὰ τοῦτο ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος· καὶ μὲ θαυμασμόν του ἤκουσεν ἀπὸ τὸν διερμηνέα του ὅτι «ὁ λαὸς διετέλει προσευχόμενος.» Ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὴν ἐκκλησίαν· ὡδηγήθη εἰς μεγάλην τινὰ καλύβην ὅπου δισχίλιοι περί που ἄνθρωποι μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἤκουον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀφιερώσας ὅλην του τὴν προσοχὴν ὡμολογεῖ ὅτι οὐδέποτε εἶδεν ἢ ἤκουσε θεῖαν λατρείαν μετὰ τοσαύτης ἀφωσιώσεως καὶ λογικότητος γινομένην. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐξήγησιν τοῦ Εὐαγγελίου τινὲς ἐκ τῶν ἐκκλησιαζομένων ἀνεχώρησαν, οἱ πολλοὶ ὅμως ἔμειναν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐρωτήσας διατὶ ἄλλοι ἀναχωροῦσι καὶ ἄλλοι μένουσιν ἔμαθεν ὅτι οἱ μένοντες θὰ κοινωνήσωσι. Τότε ὁ Κ. Φρὲρ ἐκάθησε μετ' αὐτῶν διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ κυριακὸν δεῖπνον. Τὸ ἱερὸν δισκοπότηρον ἦτο ἐξ ἀργύρου καθαροῦ κατασκευῆς ἐγχωρίου. «Οὐδέποτε, καθ' ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον, προσθέτει ὁ Σὶρ Βάρτλ Φρὲρ, εἶδον κυριακὸν δεῖπνον μετὰ τοσαύτης ἀγνότητος καὶ τοσαύτης ἁπλότητος ἐκτελούμενον.» Ὅτε ἠρώτησε πῶς καὶ παρὰ τίνων ὁ λαὸς ἐκεῖνος ἔμαθε τὸν Χριστὸν, ὁ θαυμασμός του ἐκορυφώθη ἀκούσαντος ὅτι τὸ 1846 δύο ἐγχώριοι, οἵτινες διετέλεσαν δοῦλοι, ἐλευθερωθέντες, ἔφερον εἰς αὐτοὺς τῆς σωτηρίας τὸ εὐαγγέλιον.

Ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι ὕβρις, καὶ ἀναιδρία ἐσχάτη.

ΕΠΗ ΧΡΥΣΑ

Ἡ ἀγάπη εἶναι πολλάκις ἓν μεμονωμένον φύλλον, ἀλλ' οὔτε θύελλα οὔτε καῦμα δύνανται νὰ τὸ μαρώσωσιν· ὁμοία μὲ ὀσμὴν, ἣν τὰ ξηραμένα ἄνθη ἐκπέμπουσιν, εἶναι γλυκεῖα ὅταν καὶ ὅλον τὸ ζωογόνον τοῦ ἡλίου φῶς ἐκλείψῃ· ὅταν ὅλον της τὸ ἄνθος παρέλθῃ τότε ἔχει τὴν εὐωδίαν τῆς μνήμης. Εἶναι τὸ μᾶλλον διαρκοῦν φῶς, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ δύσωσιν ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἀστέρες λάμπει. Εἶναι λιμὴν προφυλάττων ἐκ τῶν τρικυμιῶν καὶ τῶν καταιγίδων τοῦ βίου.

— Ὅταν ἀνακοινώνωμεν τὰς θλίψεις μας αἰσθανόμεθα αὐτὰς ἐλαττουμένας, ἐνῷ ὅταν ἀνακοινώνωμεν τὴν χαράν μας αὕτη γίνεται μεγαλειτέρα. Τί σημαίνει τοῦτο;

—Οὐδέποτε δείκνυε ὅτι ἔχεις ὑποψίαν ἢ κατηγόρει κανένα ἑωσοῦ βεβαιωθῆς ὅτι αἱ ὑποψίαι σου εἶναι βάσιμοι.

— Φίλος μωρὸς εἶναι μᾶλλον ἐνοχλητικὸς ἢ ἐχθρὸς φρόνιμος.

— Ὅσον ἐκλεκτὰ κάμῃ τις τὰ φαγητά του τόσον ἄθλιον καθιστᾷ τὸ στομάχι του.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Κεντρικὴ Ἀσία

Ἡ ἔκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, καθόσον φαίνεται ἐκ διαφόρων ὑπολογισμῶν, ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ρωσσικὴ Τουρκεστάνη

Ἐπαρχία	Οὐρὰλ	9,888	μ. τ.	490,000 κτ.
»	Τουργάη	6,123	» »	350,000 »
»	Σὺρ-Δαρία	8,800	» »	771,500 »
»	Σεμιρετσένσκ	6,200	» »	550,000 »
»	Ζὲρ-Ἀφσὰν	190	» »	200,000 »
Τὸ ὅλον		30,701		2,361,500

Μὴ Ρωσσικὴ Τουρκεστάνη

Βοχάρα		3,200	μ. τ.	1,500,300 κτ.
Κοκάνδη		1,500	» »	600,000 »
Χίβα		2,100	» »	300,000 »
Ἀφγὰν		2,000	» »	300,000 »
Μικρὰ Χανάτα		2,700	» »	100,000 »
Τουρκομενία		21,100	» »	60,000 »
Τὸ ὅλον		32,600		3,100,000

ΑΙ ΕΚ ΚΟΡΑΛΙΩΝ ΝΗΣΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἡ τεναγώδης νῆσος, ὡς ἠκολουθήσαμεν τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς, δὲν εἶ αι εἰσέτι γῆ ξηρά. Εἶναι μᾶλλον βράχος ὑποβρύχιος ἐπὶ τοῦ ὁποίου κυλίονται τα κύματα, καθότι οἱ πολύποδες δὲν δύνανται να ἐπεκτείνωσι τὰς ἐργασίας των καὶ ἐντὸς τοῦ ἀέρος. Τεμάχια ἀποσπώμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς του πλευρᾶς προσκολοῦνται εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του, ἥτις ἀναβαίνει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Τὰ διαλυόμενα κοράλια βαθμηδὸν καλύπτουσι τοὺς ὑφάλους μὲ γῆν γόνιμον πρὸς ἣν οἱ ἄνεμοι καὶ τα ὠκεάνια ρεύματα δύνανται νὰ φέρωσι σπόρους ἐξ ἄλλων τόπων καὶ φυτεία θελκτική περιβάλλει μετὰ καιρὸν τὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης βρεχομένας ἀκτάς.

Οὕτως ἡ τεναγώδης νῆσος καθίσταται κατάλληλος πρὸς κατοίκησιν ζώων καὶ ἀνθρώπων. Ἀναρίθμητα θαλάσσια πτηνὰ εὑρίσκουσιν ἐν αὐτῇ καταφύγιον, πτηνὰ δὲ χερσαῖα ἐρχόμενα ἐκ τόπων μακρυνῶν εὑρίσκουσι γῆν κατοικήσιμον. Κορμοὶ δένδρων, ἀποσπώμενοι ἐκ δασῶν μετὰ ἐντόμων καὶ σαυρῶν, φέρουσι πρὸς αὐτὴν καὶ ἄλλων εἰδῶν κατοίκους. Μεγάλαι τινὲς ὀπωροφάγοι νυκτερίδες ἐπίσης τὴν ἀνακαλύπτουσιν, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο μαστοφόρον δυναται νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τῆς κοραλίνου νήσου. Ἔσχατος οἰκιστὴς ἔρχεται ἀναμφιβόλως ὁ ἄνθρωπος· ἀλλὰ πόθεν ἔρχεται; ἐκ τίνος ἀρχαιοτέρου συμπλέγματος ἀνεχώρησεν ἡ ἀποικία; Οὐδεμίαν θετικὴν ἀπόδειξιν διὰ νὰ προσδιορίσωμεν τὸ τοιοῦτον ἔχομεν.

Ἐξαιρέσει τῶν Φιδζίων καὶ ἄλλων τινῶν νήσων, εὑρισκομένων εἰς τὴν δυτικὴν τῆς ζώνης ἄκραν καὶ κατοικουμένων ὑπὸ μαύρων εὑρίσκομεν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν κοραλίνων νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ κύριόν τινα τύπον, χαρακτηριζόμενον ἐκ τοῦ λευκοτέρου δέρματος, τῶν λείων ἢ βοστρυχωδῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς καὶ ἔχοντα πολλὴν τὴν σχέσιν πρὸς τὸν τύπον τῶν μαλαίων φυλῶν τῶν κατοίκων τῆς νοτειοανατολικῆς Ἀσίας. Δὲν ὑποθέτομεν ἐν τούτοις ὅτι αἱ νῆσοι κατελήφθησαν ὑπὸ ἀποίκων, ἀναχωρησάντων ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν Ἀσιατικῶν παραλίων. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι αἱ ὀρειναὶ νῆσοι αἱ περικυκλωμέναι ὑπὸ ὑφάλων κοραλίνων εἶναι τὰ τελευταῖα λείψανα ἠπείρου καταβυθισθείσης εἶναι πολὺ δυνατὸν αἱ νῆσοι αὗται νὰ κατοικῶνται ὑπὸ τῶν ἐναπολειφθέντων κατοίκων τῆς ἀπωλεσθείσης ἠπείρου. Ἀλλὰ εἴτε οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα εἴτε ὄχι οἱ κάτοικοι τῶν τεναγωδῶν νήσων ἦλθον εἴτε ἐξ ἄλλων πλησιοχώρων νήσων εἴτε ἐξ ἠπείρου μακρύτερον κειμένης. Ἡ τεναγώδης νῆσος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς θαλάσσης ἐστερημένη παντὸς χερσαίου ζώου καὶ πρέπει νὰ παρῆλθον πολλοὶ αἰῶνες πρὶν ἢ ἡ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀκτῶν της. Δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τέλος ἄγριοί τινες παρασυρθέντες ὑπὸ ἐναντίων ἀνέμων ὤθησαν τὰ πλοιάριά των πρὸς τὴν χαμηλὴν νῆσον καὶ ἔλαβον κατοχὴν τῆς χώρας τῶν πολυπόδων. Οἱ ἰχθύες τῆς λίμνης, τὰ μαλάκια τῶν ἀκτῶν, οἱ καρποὶ τοῦ δάσους ἐχρησίμευσαν πρὸς τροφὴν των εὗρον ὅτι πηγάδιον σκαπτόμενον εἰς ὀλίγον βάθος παρεῖχεν ὕδωρ γλυκὺ, προερχόμενον ἐκ τῶν βροχῶν, αἵτινες εἶχον διαπεράσει τὸ ἐπάνω στρῶμμα· ἡτρίψις δύο τεμαχίων ξύλου ξηροῦ τοῖς παρῆξε πῦρ, τὰ δὲ βέλη τῶν συνέβαλλον πρὸς εὐκολωτέραν διατροφήν των.

Τὰ ἔτη παρῆλθον οἱ δὲ ἀπόγονοι τῶν πρώτων ἐλθόντων κατῳκουν τὴν γῆν. Καίτοι ὅμως ἡ πεῖρα ἔπρεπε νὰ τοῖς διδάξῃ πολλὰ, καίτοι ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσιν ἀτελῆ τινα διαίρεσιν τῆς ἐργασίας καὶ νὰ σχηματίσωσιν εἴδη κοινωνίας, τόσον ὅμως ἐπηρεάσθησαν ὑπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς φύσεως ὥστε οἱ αἰῶνες παρήρχοντο χωρὶς νὰ φέρωσι σπουδαίας μεταβολας, καθότι τέλος πάντων ἡ κοράλινος νῆσος οὐδόλως εἶναι κατάλληλος πρὸς ἀνθρώπινον ἀνάπτυξιν. Ἄνευ οὐδενὸς λόφου νὰ διακόπτηται ἡ μονοτονία τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἄνευ ποταμοῦ κυλιομένου καὶ σκάπτοντος λαγκάδια, ἄνευ μετάλλων, ἄνευ ὀρυκτῶν ἄλλων ἐκτὸς τοῦ κοραλίνου βράχου, ἄνευ ζώου μαστοφόρου ἐκτὸς τῆς νυκτερίδος, τῆς τόσον ὁμοιαζούσης πρὸς τὰ πτηνὰ, ὁ κάτοικος, ἀπομεμονωμένος τῶν ἄλλων τοῦ κόσμου κατοίκων ὀλίγας μόνον θὰ ἔχῃ ἰδέας· Αἱ ἀνάγκαι του, ὀλίγαι καὶ εὐκόλως θεραπευόμεναι ὑπὸ τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς νῆσου, σπανίως τὸν στενοχωροῦσι, σπανίως ὠθοῦσιν αὐτὸν πρὸς ἀνάπτυξιν. Μόνον ἀργότερον λαοὶ ἄλλοι, παρ' οἷς ὁ πολιτισμὸς ἤδη ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι ἄγνωστος θὰ φέρωσιν ἐπιστήμην καὶ πολιτισμὸν εἰς τὴν νῆσον τὴν κοράλινον.

Αἰῶνες θὰ παρέλθωσιν ἀκόμη μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἀναχωρήσασα ἐξ αὐτῶν ὅλων, ἡ φυλὴ ἡ προωρισμένη νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον—φυλὴ δυνάμεως μεγάλης, διανοίας ὑψηλῆς, ἱκανότητος ἐπιδεκτικῆς τελειοποιήσεως—φέρει ἐπ' αὐτῆς μορφὴν νέαν καὶ πολιτισμὸν μεθ' ὅλων τῶν ἀγαθῶν του, πλὴν οἴμοι! καὶ μεθ' ὅλων τῶν κακῶν αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ καλὸν εἶναι μεγαλείτερον τοῦ κακοῦ, ἡ δὲ χαμηλοτέρα φάσις ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν. Τότε σχέσεις κοινωνικαὶ τελειότεραι εἰσάγονται, νόμοι κακαθιεροῦνται, δεισιδαιμονίαι ἐξευτελιστικαὶ ἐκδιώκονται ὑπὸ δογμάτων καθαροτέρων καὶ ὑψηλοτέρων· Ἐλευθερουμένη ἐκ τῆς στενῆς πολιτικῆς, ἥτις δὲν βλέπει μακρύτερον τῶν ἰδίων κοραλίνων ἀκτῶν, ἡ νῆσος ἑνοῦται μετ' ἄλλης νήσου γειτονικῆς διὰ κοινῶν συμφερόντων ὁ δὲ ἐθνικὸς βίος ἄρχεται ἀνατέλλων ἐπὶ τοῦ ἀρχιπελάγους τοῦ πολύποδος. Τὰ προϊόντα χωρῶν ἄλλων ἀναπληροῦσι τὰ ἐλλείποντα· εἰσάγεται ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀρτοκάρπου, τῆς βανάνου καὶ τῆς διοσκουρείας· ὁ βιομήχανος χρησιμοποιεῖ τοὺς καρπούς τῶν δασῶν καὶ τοὺς μαργαρίτας καὶ τὰ ἄλλα προϊόντα τοῦ λάκκου· σχέσεις ἐμπορικαὶ συνδέονται, οἱ δὲ κοράλινοι νῆσοι λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν ἐθνῶν.

ΝΕΑ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΕΙΣ ΜΕΓΑΛΑ ΥΨΗ ΠΡΟΣ ΛΥΣΙΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ

—

Τὴν 10(22) παρελθόντος Μαρτίου οἱ κύριοι Ι. Κρόση-Σπινέλλης καὶ Σίβελ ἀνέβησαν διὰ τοῦ ἀεροστάτου «Πολικὸς Ἀστὴρ» εἰς μέγα ὕψος ἐπὶ σκοπῷ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων. Τὴν ἔκθεσιν τῆς ἀεροπορίας αὐτῶν, δημοσιευθεῖσαν ἤδη, μεταφράζοντες καταχωρίζομεν εἰς τὸν Μέλητα. Ἰδοὺ αὕτη:

Βέβαιοι περὶ τῶν σπουδαίων ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπό τε μετεωρολογικὴν καὶ φυσιολογικὴν καὶ ἀεροναυτικὴν προσέτι ἔποψιν, ἐπέρχονται ἐκ τῶν δι' ἀεροστάτου ἀναβάσεων εἰς μεγάλα ὕψη, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰ ἴχνη τοῦ Γάϋ Λουσσὰκ, τῶν κκ. Βαρράλ καὶ Βιξίου καὶ μάλιστα τὰ τοῦ Κ. Βλαισέρου. Τὸ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εὐηρεστήθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα τῆς ἀεροπορίας, ὁ γαλλικὸς τῆς ἀεροπορίας Σύλλογος υἱοθέτησε τὴν ἐπιχείρησίν μας καὶ πολλὰ μέλη αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τοὺς Κ. Κ. Γάνσεν, Ἑρβὲ Μαγγὸν καὶ Βὲρτ, ὡς ἐπίσης τοὺς κυρίους Οὐρὼ Δεβιλλενεῦ, Πενὼ καὶ Ἰοβὲρ, μᾶς παρεῖξαν συμβουλὰς, μᾶς ὥρισαν τὰ ὅσα ἔπρεπε νὰ σπουδάσωμεν καὶ μᾶς ἔδωκαν πολλὰ ἐργαλεῖα.

Ἡ ἀεροπορία μας ἐπραγματοποιήθη τὴν 22 Μαρτίου διὰ τοῦ «Πολικοῦ Ἀστέρος» ἀεροστάτου 2800 κηβικῶν μέτρων, ἀνήκοντος εἰς τὸν Κ. Σίβελ καὶ ἔχοντος σκαφίδιον ἐσωτερικῶς κεκαλυμμένον μὲ ἐλαστικὰ ξηρόχορτα κατὰ συμβουλὴν τοῦ Κ. Ἰάνσωνος ὅπως οὕτω ἐλαττωθῇ ὁ τυναγμὸς ὅταν κατὰ τὴν κατάβασιν ἐγγίσῃ τὴν γῆν, ὡς καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ ψύχους. Προσέτι ὅπως κατὰ τὸ σύρσιμον μὴ ἐπέλθῃ αἰφνίδιος ἡ διακοπὴ τοῦ δρόμου τὸ σχοινίον τῆς ἀγκύρας ἦτο ἐφωδιασμένον μὲ κόνους, εἶδος συρτῶν μὲ τριβὴν αὔξουσαν, τὰ ὁποῖα ἐπένοησεν ὁ Κ. Σίβελ καὶ τὰ ὁποῖα ἐπέτυχον ἐξαισίως.

Ἀναχωρίσαντες ἐκ τοῦ ἐργοστασίου τοῦ ἐν Βιλλέττῃ ἀερίου κατὰ τὴν 11ην ὥραν 33 λεπτὰ πρὸ μεσημβρίας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἀνώτατόν μας ὕψος τὴν 1 ὥραν καὶ 33 λεπτά. Ἐκεῖ ἡ βαρομετρικὴ πίεσις ἦτο 300 χιλιοστόμετρα, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς 7,300 περίπου μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ θερμοκρασία, ἥτις ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο 13 βαθμοὺς ὑπεράνω τοῦ 0, εἰς τὸ ὕψος κατέβη 22ο ὑπὸ τὸ μηδενικόν. Τὸ ὕψος μᾶς ἐδείκνυεν ἐξαίρετον βαρόμετρον ὁλοστηρικὸν ἐν ᾧ ὁ ὑδράργυρος ἠδύνατο νὰ κατέλθῃ μέχρι 16 ἑκατοστομέτρων ὡς καὶ δύο ἐφραγισμένα βαρόμετρα. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα μᾶς εἶχε δανείσει ὁ Κ. Ἰάνσων. Κατέβημεν παρὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα Βὰρ εἰς τὰς 2 ὥρας καὶ 12 λεπτὰ, ἀφοῦ διετρέξαμεν 190 χιλιόμετρα ἐντὸς δύο στρωμάτων ἀτμοσφαίρας, κινουμένων διαφοροτρόπως καὶ μὲ διάφορον ταχύτητα.

Σήμερον ἐκθέτομεν τὰς φωτοσκοπικὰς καὶ φυσιολογικὰς παρατηρήσεις μας ὡς καὶ τὰ πειράματα τὰ ὁποῖα ἐκάμαμεν ὡς πρὸς τὰς ἀγγελιοφόρους περιστερὰς, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐκθέσωμεν ἀκολούθως καὶ τὰ μετεωρολογικά.

Α'. φωτοσκοπικά.

Ὁ Κ. Ἰάνσων εἶχε δανείσει εἰς τὸν Κ. Κρόση Σπινέλλην μικρὸν φωτοσκόπιον, δείξας εἰς αὐτὸν καὶ τὸ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἔμελλε νὰ παρατηρήσῃ· Προέκειτο πρὸ πάντων νὰ γνωσθῇ ἂν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ φωτὸς φαίνωνται καὶ εἰς μεγάλα ὕψη αἱ δυὸ σκοτειναὶ ταινεῖαι αἱ εὑρισκόμεναι ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς διπλῆς γραμμῆς τοῦ σοδίου καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ τοῦ ὑδατώδους ἀτμοῦ. Ὁ Κ. Ἰάνσων, ὅστις ταῖς ἀπέδιδε γήινον γένεσιν, ἐφρόνει ὅτι ὅταν τις ἀναβῇ ἀρκετὰ ὥστε νὰ ἀφήσῃ ὑποκάτω του πάντας τοὺς ὑδατώδης ἀτμοὺς αἱ σκοτειναὶ ταινεῖαι θὰ ἠφανίζοντο. Κατὰ τὸν Πάτρε Σέκκην, ἀπ' ἐναντίας, ὅστις ἀποδίδει τοὺς ὑδατώδης ἀτμοὺς εἰς αὐτὴν τὴν ἡλιακὴν σφαῖραν, αἱ ταινεῖαι ἔπρεπε νὰ μείνωσιν. Αἱ γενόμεναι παρατηρήσεις φαίνονται δικαιοῦσαι τὸν Κ. Ἰανσωνα· εἰς 5500 μέτρων ὕψος ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς γραμμῆς ταινεία τοῦ σοδίου δὲν ἐφαίνετο πλέον εἰς δὲ 7000 μέτρων καὶ ἡ πρὸς ἀριστερὰ ἐγένετο επισης ἄφαντος. Αἱ δὲ γραμμαὶ Ε καὶ F ἀπ' ἐναντίας πολὺ διεκρίνοντο καὶ ἦσαν μᾶλλον ἰσχυραὶ ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὸ ἐρυθροῦν χρῶμα ἐφαίνετο πλέον βαθὺ καὶ δυσκόλως ἐντὸς αὐτοῦ ἐφαίνοντο αἱ γραμμαὶ Β καὶ C.

Κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ἐργαλείου ἀναφαρικῶς πρὸς τὸν ἥλιον ἡ τοῦ φωτὸς διάλυσις πολὺ διέφερεν. Ἀντιθέτως τοῦ ἄστρου ἐφαίνετο ἀτελὴς διάλυσις μὲ μόλις φαινομένας γραμμάς· ὑπεράνω τῶν 6000 μέτρων μάλιστα μόνον τὸ κίτρινον χρῶμα ἐφαίνετο καὶ ἄνευ γραμμῶν. Ἀλλαχοῦ ἡ ἀπ' εὐθείας ὄψις τοῦ ἡλίου ἦτο ἀδύνατος, ἔπρεπε νὰ κλίνῃ τις τὸ ἐργαλεῖον 5 ἕως 7 βαθμούς.

Β.' φυσιολογικά.

Βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ Κ. Βέρτ, ὅστις συμβουλεύει τὴν εἰσπνοὴν ὀξυγόνου, ὅπως τις ἀντισταθμίζῃ τὰ ἐκ τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος ἀποτελέσματα, ἀποτελέσματα πολὺ δυσάρεστα εἰς τοὺς ὀλίγους ἐρευνητὰς τῶν ὑψηλῶν τῆς ἀτμοσφαίρας στρωμάτων, καταντήσαντα μάλιστα μέχρι λειποθυμίας εἰς τὸν Κ. Γλαίβερ, ἐλάβομεν μεθ' ἑαυτῶν σφαῖρας πλήρεις ὀξυγόνου.

Ἀνερχόμενοι ὑψηλὰ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἠσθάνθημεν αἰσθήματα ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα ἃ πρὸ ὀλίγον ἡμερῶν εἴχομεν δοκιμάσει ὑπὸ τοὺς ἀραιωτικοὺς τοῦ Κ. Βέρτ κώδωνας· (1) ὑπ' αὐτοὺς εἰσῆλθομεν πρὸ τῆς ἀνοδάσεώς μας καὶ ἐμείναμεν ἕως οὗ ὁ ὑδράργυρος κατέβη 304 χιλιοστόμετρα. Ἐν τούτοις εἰς τὸ ἀερόστατον μεθ' οὗ ἀνήλθομεν εἰς 100 χιλιοστόμετρα ἡ ἀδιαθεσία ἦτο πολὺ μεγαλητέρα παρὰ ὑπὸ τὸν κώδωνα, τὸ ἐπεῖον πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν πολὺ περισσοτέραν ἐργασίαν, εἰς τὸ πολὺ ψυχρὸν τῆς θερμοκρασίας καὶ εἰς τὴν πολυκαιρίαν ἐσην διεμείναμεν εἰς τὰ ὑψηλὰ ἐκεῖνα στρώματα· Ἐπὶ τοῦ ἀεροστάτου, τὸ θερμόμετρον ἐδείκνυε 22—24 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδενικὸν ἐνῶ ὑπὸ τὸν κώδωνα ἦτο 13 ὑπεράνω τοῦ 0. ἐπὶ πλέον ὑπὸ τὸν κώδωνα διεμείναμεν μίαν μόνον ὥραν, ὅτον δηλαδὴ ἀπαιτεῖται ν' ἀνέλθῃ τις εἰς ὕψη μεγάλα ὑπὲρ τὰς 7000 μέτρων, ἐνῷ ἐμείναμεν 2 ὥρας 40 λεπτὰ ἐν τῷ ἀέρι καὶ 1 ὥραν ὑψηλότερον τῶν 5000 μέτρων. Προσθέτομεν ὅτι ὑπὸ τὸν κώδωνα τὸ καθαρὸν ὀξυγόνον τὸ ὁποῖον ἀνεπνέομεν μᾶς ἐπροξένει ζάλην ὁμοίαν μὲ τὴν τῆς μέθης καὶ ὅτι ἀπ' ἐναντίας ἐμείναμεν κατὰ πάντα εὐχαριστημένοι μὲ τὰ δύο μίγματα, τὸ ἐν 40 τεῖς 100 ὀξυγόνου καὶ 60 ἀζώτου, τὸ ἄλλο 70 ὀξυγόνου καὶ 30 ἀζώτου, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Κ. Βὲρτ μᾶς ἐφωδίασε διὰ τὴν ἀνόβασίν μας.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς 4600 μέτρων ὕψος ἠρχίσαμεν νὰ εἰσπνέωμεν τὸν ἐμπεριέχοντα 40 μέρη ὀξυγόνου ἀέρα καὶ τοῦτο ἐπράττομεν ἑωσοῦ ἀνήλθομεν εἰς 6000 μέτρων· ἀνωτέρω μετεχειρίσθημεν τὸν ἐξ 70 μερῶν, καθότι τὸ πρῶτον ἦτο ἀνεπαρκὲς πλέον, μάλιστα διὰ τὸν Κ. Κρόση Σπινέλλην. Εἰς τὰ μέρη ὅπου ὁ ἀὴρ ἦτο μᾶλλον ἀραιωμένος εἴχομεν πάντοτε εἰς τὸ στόμα τοὺς ἐκ καουσούκ σωλῆνας, οἵτινες συνεκοινώνουν μὲ τὰς σφαίρας. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰσεπνέομεν καὶ ἅμα ἠσθανόμεθα ὑγείαν ἐσφίγγομεν τοὺς σωλῆνας μὲ τοὺς ὀδόντας. Ὅταν ὁ Κ. Σίβελ ἔρριπτε τὸ ἅρμα, ἐπειδὴ εἰμποδίζετο τότε νὰ εισπνέῃ τὸ ὀξυγόνον ἐνόμιζεν ὅτι οἱ 15 χιλιογράμμων σάκκοι ἦσαν 100 χιλ. βαρεῖς.

Τὰ ὁποτελέσματα τῆς εἰσπνοῆς τοῦ ὀξυγόνου ἦσαν πολὺ μεγαλείτερα ἐπὶ τοῦ Κ. Κρόση Σπινέλλη, ὄντος κράσεως λυμφατι-

---

(1) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν πειραμάτων τοῦ Κ' Βέρτ· βλέπε σελίδα 16).

κονευρικῆς, ἢ ἐπὶ τοῦ Κ. Σίβελ, ἀνθρώπου λίαν εὐρώστου καὶ κράσεως αἱματώδους. Ὅταν ὁ πρῶτος δὲν εἰσέπνεεν ὀξυγόνον ἦτο βιασμένος νὰ κάθηται ἐπὶ σάκκου ἔρματος καὶ νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις του ἀκίνητος. Ἅμα ὅμως εἰσέπνεεν ἀμέσως ἐφαίνετο ὡς νὰ ἀνεγεννᾶτο, καὶ μετὰ δεκάδα εἰσπνοῶν ἠγείρετο, ἐλάλει εὐθύμως, ἔβλεπε μετὰ προσοχῆς τὴν γῆν καὶ ἔκαμε λεπτοτάτας παρατηρήσεις. Τὸ πνεῦμά του ἦτο διαπεραστικὸν καὶ ἀξιόλογος ἡ μνήμη του. Διὰ νὰ παρατηρῇ τὸ φωτοσκόπιον ἔπρεπε ν' ἀναπνέῃ τὸ ὀξυγόνον τὸ ὁποῖον δικαίως ἐκλήθη ζωτικόν· αἱ γραμμαὶ, αἵτινες τῷ ἐφαίνοντο συγκεχυμέναι τότε ἦσαν πολὺ εὐκρινεῖς.

Τὸ ὀξυγόνον ἔφερεν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Κ. Σπινέλλη καὶ ἄλλο ἀποτέλεσμα οὗ ἡ ἐξήγησις, ἐξ ὅσων ἐρρέθησαν, εἶναι πολὺ εὔκολος. Διὰ νὰ ἀντέχῃ εἰς τὸ ψύχος καὶ τὴν ἀραίωσιν προσεπάθησε νὰ φάγῃ· καὶ ἐν ἀρχῇ τῷ ἦτο ἀδύνατον· ὅταν ὅμως ἐσκέφθη νὰ τρώγῃ συγχρόνως καὶ νὰ εἰσπνέῃ ὀξυγόνον, ἐδοκίμασεν ἀρκετὴν ὄρεξιν καὶ ἡ χώνευσις ἐνηργεῖτο καλῶς. Ὁ σφυγμός του μεταξὺ 6500 καὶ 7400 μέτρων ὕψος πρὶν ἢ εἰσπνεύσῃ τὸ ὀξυγόνον ἐκτύπα 140 καὶ ἅμα εἰσέπνεεν 120. Ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ μέσον ὅρον ὁ σφυγμός του κτυπᾷ 80.

Οὔτε τοῦ ἑνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου ἐξ ἡμῶν ἠμάτωσεν ἡ μύτη, τὰ χείλη, ἢ τὰ ὦτα, ὡς ἔπαθεν ὁ Ἰάν Λουσσὰκ, καίτοι τὰ πρόσωπά μας ἔγειναν πολὺ κόκκινα καὶ αἱ μύξαι μας σχεδὸν μελαναί. Ἐνίοτε ἠσθανόμεθα, ὅπως καὶ ὑπὸ τὸν κώδωνα, θερμότητα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ νυγμοὺς εἰς τὴν κεφαλήν. Τὰ μέτωπά μας ἐπὶ στιγμὰς ἐνομίζομεν ὅτι σφιγκονται ἐντὸς μηχανῆς διχείλου, καὶ εἴχομεν τὴν αἴσθησιν ἣν ἤθελε παράξῃ λεπτὴ ἀλλὰ σκληρὰ ράβδος πιεζομένη μετὰ πολλῆς δυνάμεως ὑπεράνω τῶν ὀφρύων. Μία εἰσπνοὴ ὀξυγόνου ἀπεδίωκε κατὰ μέγα μέρος τὰς δυσαρέστους αἰσθήσεις.

Ἡ κατάβασις ἐγένετο σχεδὸν ἄνευ ἔρματος καὶ ἄνευ ὀξυγόνου· ἡ προμήθειά του, ἐξ ἧς ὁ Κ. Σπινέλλης εἶχεν εἰσπνεύσει τὰ δύο τρίτα, ἐτελείωσεν. Εἰς περίπου 4000 μέτρων ὕψος τὸ θερμόμετρον ἐδείκνυεν 7 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδενικὸν, ὁ δὲ Κ. Σίβελ ἤρχισε νὰ τρέμῃ πολὺ ἰσχυρῶς καὶ νὰ καταλαμβάνηται ὑπὸ μεγάλης ἀδιαθεσίας. Τὸ πρόσωπόν του συνεστάλη καὶ τὸ στόμα του ἄνοιξεν. Ὁ σύντροφός του, καίτοι πολὺ ὀλιγώτερον εὔρωστος, μόνον ψυχ ς ὑπερβολικὸν ἠσθάνετο, προερχόμενον ἐκ τῆς ταχείας διαβάσεως τοῦ ἀέρος. Καίτοι εἰς -22 βαθμοὺς μόνον ὀλίγον ψύχος ἠσθανόμεθα, ἐπειδὴ ὁ ἀὴρ ἦτο ἥσυχος, εἰς τὴν ταχεῖαν κατάβασιν ἐρηγοῦμεν. Ἐξ ἄλλου ὑπῆρχε βεβαίως καὶ ἄλλη αἰτία τῆς ἀδιαθεσίας τοῦ Κ. Σίβελ· καὶ αὕτη εἶναι ἴσως ὅτι ἐκοπίασε πολὺ· εἰς ὕψος 2500 μέτρων ἡ ἀδιαθεσία ὁλοσχερῶς παρῆλθε.

Γ'. Περιστεραί.

Ἐν τῷ ἀεροστάτῳ εἴχομεν καὶ ἄλλους συντρόφους, δηλαδὴ περιστερὰς ἀγγελιοφόρους τας ὁποίας μᾶς εἶχε δώσει ὁ Βὰν Ρουσβήκης. Τέσσαρες περιστεραὶ ἐκλεκταὶ ἦσαν ἐντὸς κλωβίου, ἔχουσαι ἡτοιμασμένον τὸ πτερὸν, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὰς εἰδήσεις. Εἰς τὰ ὑψηλὰ στρώματα αἱ περιστεραὶ αὗται ἐφαίνοντο πολὺ ἀδιάθετοι· ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς κοιλίας των καὶ εἶχον κλειστὰ τὰ βλέφαρα.

Ἀνερχόμενοι, ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἀναχώρησίν μας, ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς 5000 μέτρων ὕψος, ἀφήσαμεν τὴν μίαν. Ἤρχισε νὰ κτυπᾷ μὲ τὰς πτέρυγας, καὶ ἐπί τινα λεπτὰ ἐκρατεῖτο, ζητοῦσα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κλωβόν της· ἀκολούθως, ἰδοῦσα ὅτι ματαίως ἐκοπίαζεν ἤρχισε νὰ καταβαίνῃ, ἔχουσα ἀνοικτὰς τὰς πτέρυγας καὶ διαγράφουσα κύκλους 200 ἕως 300 μέτρων διαμέτρου, καὶ τοῦτο μετὰ τῆς φοβερᾶς ταχύτητος 40—50 μέτρων τὸ δευτερόλεπτον. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἐκ τῶν τεσσάρων ἥτις ἐπορεύθη εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον μετὰ τῆς φερομένης εἰδήσεως καὶ τοῦτο μετὰ τριάκοντα ὥρας. Ἡ δευτέρα ριφθεῖσα ἐπίσης κατὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς 5200 μέτρων ὕψος ἐφέρθη ὅπως καὶ ἡ πρώτη ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κλωβόν.

Αἱ δύο ἄλλαι ἐφυλάχθησαν διὰ τὴν κατάβασιν. Ἡ μία ἔφυγε τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐσύρετο εἰς τὴν γῆν τὸ σκαφίδιον, ἡ δὲ ἄλλη ἀφέθη εἰς τὰς δύο τὸ ἀπόγευμα. Τεθεῖσα ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ σκαφιδίου καὶ περικυκλωθεῖσα ὑπὸ θεατῶν πολυαρίθμων πολὺ ἀμφεταλαντεύθη στρεφομένη πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, τέλος ἐπέταξε καὶ ἀφοῦ περιέγραψε γραμμὰς καμπύλας 200 ἕως 500 μέτρων, διηυθύνθη πρὸς τὸν Σικουάναν, ἀπέχοντα ἓν χιλιόμετρον, καὶ ἐφάνη ἀκολουθοῦσα τὸν ροῦν του.